

Rapport eikestabbur 2016.

Av Øyvind Salamonsen ved Agder Restaurering AS.

Innholdsfortegnelse

Litt om bygget.....	3
Demontering av bygget	4
Stabber i eik.....	6
Hogging av Laft.....	7
Restaurering av Laft.....	8
Spunsing	9
Stokker som har blitt skiftet ut og spunset	10
Taksperrer	11
Takbord, gulvbord og torvholdstokk	12
Demontering av bygg i hallen.....	13
Montering.....	14
Takbord og vindskier	16
Bjørkenever og Torvkroker.....	18
Torv.....	19
Legging av Bjørkenever	20
Plantegning.....	25
Litt fakta.....	26

Litt om bygget

Bygget er blitt datert til midten av 1500 tallet ved boreprøver som er tatt av Helge Paulsen i 2014.

Bygget er laftet av eik og det er derfor det har holdt seg så godt.

Når vi har sett nøyer etter så ser det ut som om at bygget en gang har vært andre etasje på et stabbur. Det kan vi se når vi studere stokken under døren.

Bunnstokken hadde også medrag under og var ikke typiske bunnstokker, derfor laget vi en ny bunnramme med laftmåte ifra 1500 tallet. Ellers så var det 4 x 4 toms som var brukt til bunnramme på bakveggen.

Det er også merking på laftet som tyder på dette, langs A-B veggen fant vi merking av at det var stakk nummer 13. (veggen til venstre for døren, se plantegning.)

Det var praksis at byggene ble delt i ett arveoppgjør f eks.

Bygget har blitt reparert på 50 tallet har det blitt fortalt. Da ble det lagt inn 3 stk firkanta åser og platetak på bygget. Det har blitt sikret med labanker i hjørnene med bolter for å holde bygget sammen. Og det har blitt isolert med glassvatt (Glava) som har slitt veldig på stakkene. Der vi fant mose var det like fint som nytt.

Vi fant salingshakk til taksperrer på stakkene og derfor ble det bestemt at det skulle sperretak med bord, bjørkenever og torv.

Bygget sto på stabber av betongelementer. Derfor lagte vi stabber av eik.

Vi ville sette bygget i stand slik at det ikke var nødvendig med labanker til å holde bygget i sammen.

Demontering av bygget

Her ser vi eieren av bygget Oddvar Flottorp og Osmund Gaudestad nesten ferdig med demontering. Oddvar var med og tok ned bygget og vi brukte traktor og lesset bygget på biltilhenger og det ble kjørt opp og lagret hos Agder Restaurering AS på Tønnesland i Bjelland.

Bygget ble Merket og demontert høsten 2014.

Oddvar Flottorp fikk tak i Eiketømmer og fikk det levert til Tønnesland.

Der skar vi det opp til de dimensjonene vi trengte. Det gamle laftet var 7" (17,5 cm) Laft.

Her er bilde av bygget før det ble demontert og merket.

En kan se at bygget har seget i venstre hjørnet.

Stabber i eik

En liten bildeserie av stabbene:

Alle stabbene ble øksehogd. Motorsag ble også brukt.

Hogging av Laft

Her hogger vi stokkene som skal være bunnrammen.

De runde stokkene som ble levert ble først skåret opp til 8" toms laft og deretter øksehogget. Alle stokke som ble hogget var rått virke.

Stokkene ble etterpå handhøvlet da brukte vi en sjøve for å få glatte stokker.

Det var veldig greit og hogge i rått virke av eik. Vanligvis så hogger vi tørt virke av furu og det er mye tyngre å hogge i.

Her er bunnrammen lagt og de første stokken holdes på å felles ned.

Restaurering av Laft

Her har vi begynt å felt ned de første stukkene.

Det var mye dårlige stokker i bunnen av bygget spesielt langs A-B Veggen. (til høre i bildet) der måtte vi bytte de 4 nederste stukkene.

C-D veggen (bakveggen) var det bare de 2 nederste stukkene som måtte byttes hele.

Her er ferdig vegg. En kan se at det måtte skiftes mye og mange nov hoder måtte spulses.

Spunsing

Det ble brukt 2 typer spunsing. Der novhodet var råtnet vekk i den ytterste delen ble knuten kappet i midten og bort med 70mm bor inn 40 cm i den gamle stokken og stappet inn med en ny stokk som har en 70mm tre dumling i enden.

Dette er den andre typen spunsing som har blitt brukt. Fordi stokken har råtnet så langt inn. Den blir låst av i toppen med 2 stk treplugger.

Stokker som har blitt skiftet ut og spunset

Stokker som har blitt skiftet ut:

A-B 1 til 4.

C-D 1. C-D 2. C-D 11.

E-F 1.

G-H 1.

G 5. måtte lages ny pga at den gamle var helt hol inni.

Stokker som har blitt spunset:

A-B 5. Spunset i B knuten.

C-D 4. spunset i C knuten.

C-D 5. spunset i D knuten.

C-D 6. Spunset i begge knutene. De er i mellom vindusåpningen.

E-F 7. spunset i F knuten.

G-H 2. spunset i begge knutene. Stokken i bunnen av døråpningen.

Taksperrer

Her ser vi bilde av en ferdighogd taksperr.

Siden det skulle torvtak på bygget og det var åser med platetak på fra før. Så ble det bestemt at det skulle hogges nye taksperrer.

Her ser vi taksperrene felt sammen og på plass. Det er 6 par med taksperrer på bygget.

Det er boret hol i begge endene av bygget til gjengestenger som skal holde presset ifra sperrene.

Det er og 2 stk nye runde stokker inni bygget under sperrene som trolig ble brukt til å henge ting på. De 2 runde stukkene som var der fra før var så dårlige at vi byttet dem med 2 nye.

Her kan vi også se hakket til de firkantete åsene som ble felt inn på 50 tallet.

Takbord, gulvbord og torvholdstokk

Her ser vi takbordene til venstre ferdig handsjøvet på den siden som vender ned i bygget.
Og torvholdstokken til høyre som også er i eik. Den ble økseteljet på alle sidene.

Gulvbord:

To av gulvbordene i rett innenfor døren var så dårlige at vi måtte lage nye.
Og de to bordene på svalgangen var også så dårlige at vi måtte lage nye.

Demontering av bygg i hallen

Når bygget var ferdig restaurert ble det stående lagret oppe slik at stukkene ikke skulle vri seg, siden vi restaurerte med rått trevirke.

Bygget ble demontert og fraktet på traktorhenger til Gitlestad i Kvås i August 2016.11.03

Under demontering så ble også bjelkelaget og gulvbordene tilpasset.

Bygget var aldri flatpakket i lengre tid. Det forhindret også vridning på nyestokkene.

Montering

Her ser vi de første rundene av bygget er på plass. Vi var ute og pelte myrmosse som blir brukt til isolering imellom stakkene.

Vi brukte traktor til å løfte stakkene på plass.

Vi fikk også besøk av fylkeskonservatoren som inspiserte bygget under montering.

Her er bygget oppe med Osmund Gaudestad.

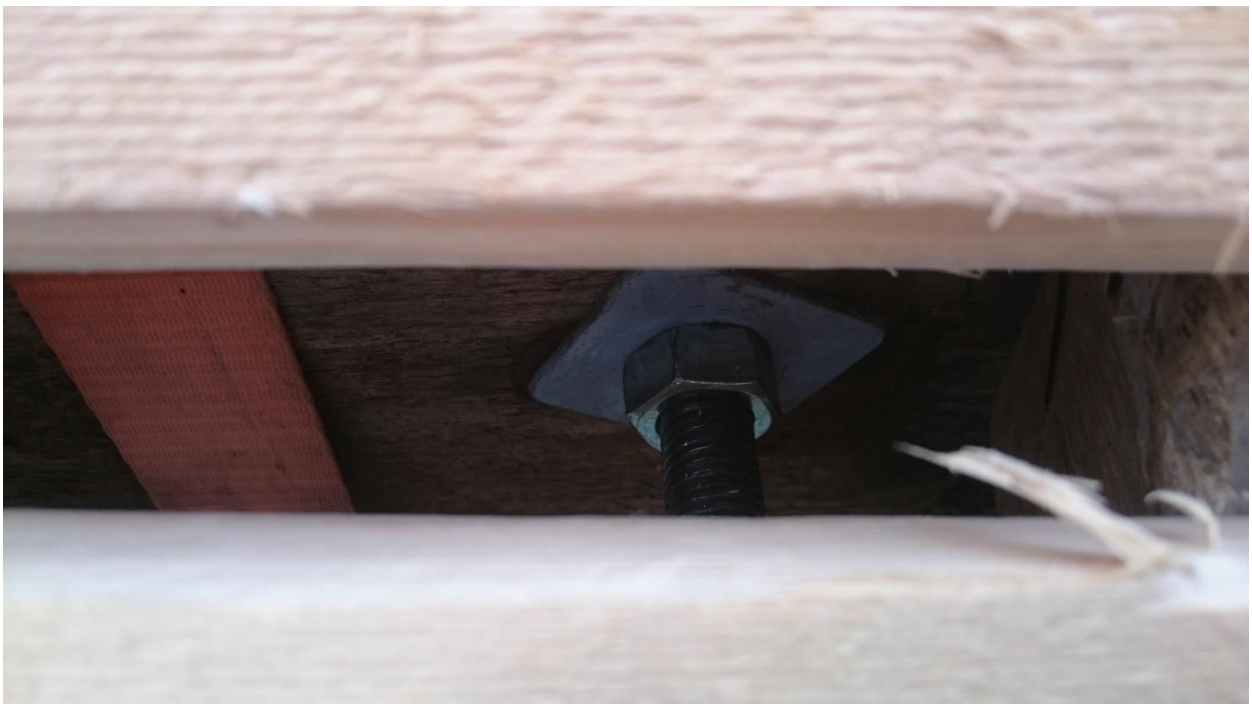
Nå er det klart til å montere stillas rundt bygget og spikre på takbord og vindskier.

Takbord og vindskier

Dagen etter spikret vi på takbord og vindskier og monterte gjengestengene.

Her kan en se bolten gjennom takbordene til gjenstengene som holder presset fra taksperrene.

Her er takbordene på venstre side ferdig kuttet.

Bygget er tekket og klar til bjørkenever og torv.

Bjørkenever og Torvkroker

I midten av Oktober 2016 begynte jeg med torvtaket. Her ser vi smidde torvkroker som er laget smeden Øivind Klausen som driver Nordheimsmia i Fyresdal.

Jeg legger 3 lag med bjørkenever under ver krok og lar kroken stikke ut 2,5 cm. Der er for at ikke vann skal dryppe fra toppen av torvholdstokken på neveren i bunnen.

På kantene gjør jeg helt ferdig men neverfør jeg spikrer på krokene.

Her er torholdstokken lagt på og det er klart til å begynne å legge bjørkenever og torv.

Torv

Her ser vi Torgeir Haraldstad pløyer opp jordet slik at vi får torv. Vi tok torv bare 80 meter unna bygget. Det var fin og fast torv som var grei å legge. Vi bruker en rett egget silospade til å kutte torven med og legger den på paller. Torvstykkene er 30 x 40 cm store.

Her monterer Oddvar Flottorp og Torgeir Haraldstad spesiallaget torvplogen til torgeir på traktoren til Oddvar. Vi hadde også ofte besøk av Lyngdal Historielag (mannen til venstre) som holder på å skrive om bygget.

Legging av Bjørkenever

Her er bunnen ferdig lagt og det er klart til å legge mer bjørkenever og torv.

Her er det lagt torv oppå bjørkenever for å holde neveren på plass.

Det er 7 overlapper på vert torvstykke, det kan en telle på bildet.

Så det er 12 til 14 lag med never hele veien opp. Det ble bestemt at det skulle ekstra mye never på dette bygget fordi det er det eldste bygget i Lyngdal.

Det blir lagt paller langs sidene av taket og bord i mellom slik at vi har noe å trø på når vi holder på å legge torv, ellers så kan en trø i sund torva og neveren.

Her er bunnen, den krøller seg rundt det nederste bordet og vannet drypper ifra neveren. Fordi det er ikke takrenne på disse byggene.

Her er taket tett og det er klart til å legges stein langs sidene for å holde torven på plass.

Jeg var ved en plass som heter Lillekvelland ca 3- 4 km sør for Gitlestad og fant stein fra en naturlig steinrøys.

Her er steine lagt opp langs sidene.

Her kan vi se torvtaket ferdig med steinene på. Og stillaset tatt vekk.

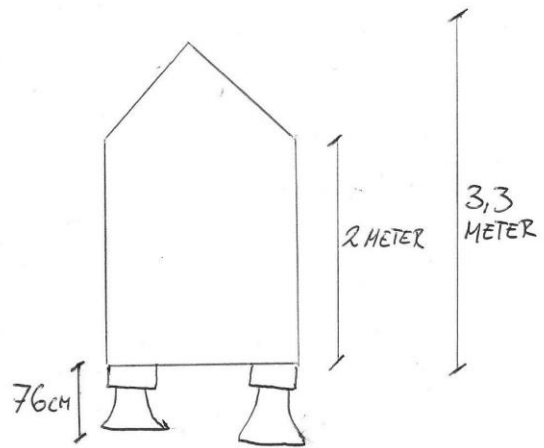
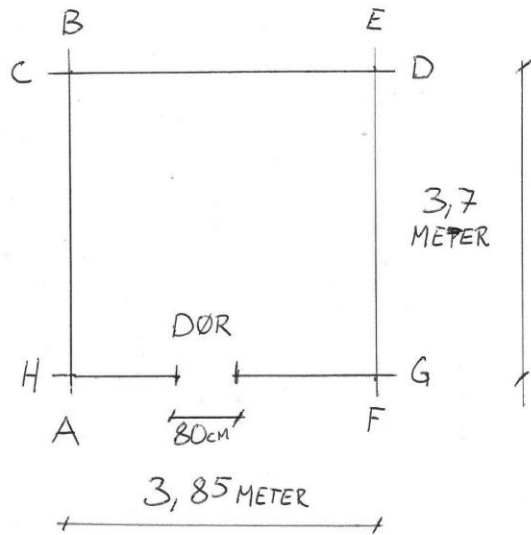

Slik ser fronten ut. Døra er montert.

Bygget ble også flyttet ca 60 meter fra der det sto sist.

Det kommer til å bli laget en ny steintrapp til bygget.

Plantegning

STABBUR, EIK, GITLESTAD
PLANTEGNING
MERKING AV LAFTESTØNNE

Litt fakta

Arbeide er utført av Agder Restaurering A/S

Ved Torgeir Haraldstad

Ansvarlig for Restaurering er Øyvind Salamonsen og Osmund Gaudestad .

Eiketømmeret har Oddvar Flottorp (eier av bygget) skaffet og fått transportert opp til Bjelland. Det har blitt hogget i nærheten av Lenesfjorden i Lyngdal kommune. Skjæringa av stokkene ble utført av Rudolf Roland og Torgeir Haraldstad på saga på Tønnesland.

Merkingen av bygget ble utført av: Øyvind Salamonsen.

Demontering og transportering av bygget opp til Tønnesland ble utført av: Oddvar Flottorp Osmund Gaudestad og Øyvind Salamonsen. Det ble brukt traktor med lessapparat for demontering og 3stk biler med tilhenger for transport opp til Agder Restaurerings lokaler på Tønnesland.

Restauring av bygget ble utført av: Osmund Gaudestad og Øyvind Salamonsen.

Demontering av bygget i hallen på Tønnesland ble utført av: Osmund Gaudestad og Øyvind Salamonsen. Da ble bygget lagret på traktortilhenger og biltilhenger.

Transport av bygget ble utført av: Torgeir Haraldstad, Traktor med tilhenger og Øyvind Salamonsen, bil med tilhenger.

Montering av bygget ble utført av: Torgeir Haraldstad, Osmund Gaudestad og Øyvind Salamonsen. Det ble brukt traktor med lessapparat for å løfte stokkene på plass.

Takbord, vindskier og stillas ble utført av: Osmund Gaudestad og Øyvind Salamonsen.

Torvtaking ble utført av: Torgeir Haraldstad. Det ble brukt traktor og Torgeir sin spesial plog for å skjære torv.

Bjørkenevertekking av tak og torvholdstokk og torvholdskroker ble utført av: Torgeir Haraldstad og Øyvind Salamonsen. Torvholdkrokene ble laget av smeden Øivind Klausen Nordheimsmia i Fyresdalen.

Nedrigging av stillas og opprydding ble utført av Øyvind Salamonsen.